Äktenskapsbalken12:2 och särkullbarnen

Vems rätt skall värnas - den efterlevande makens eller särkullbarnens?

Äktenskapsbalken 12:2

Vid bodelning med anledning av en makes död skall, om den efterlevande makens begär det, vardera sidan som sin andel behålla sitt giftorättsgods

ÄB 3:3

- Har efterlevande maken genom gåva eller annan därmed jämförlig handling, utan tillbörlig hänsyn till den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall av den lott, som vid efterlevande makens död tillkommer hans arvingar, vederlag utgå till arvingarna efter den först avlidne för vad av minskningen belöper å deras andel i boet.

- Kan vederlag ej utgå, skall gåvan eller dess värde återbäras, såframt den som mottog gåvan insåg eller bort inse, att den lände arvingarna efter den först avlidne till förfång. Talan härom må dock ej väckas, sedan fem år förflutit från det gåvan mottogs.

ÄB 7:4

- Har arvlåtaren i livstiden bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor att gåvan till syftet är att likställa med testamente, skall i avseende å gåvan vad i 2 och 3 §§ är stadgat om testamente äga motsvarande tillämpning, om ej särskilda skäl äro däremot; och skall vid nedsättning av gåvan motsvarande del av den bortgivna egendomen återbäras eller, om det ej kan ske, ersättning utgivas för dess värde. Vid laglottens beräkning skall värdet av den bortgivna egendomen läggas till kvarlåtenskapen.

- Vill bröstarvinge mot gåvotagare göra gällande rätt som avses i första stycket, skall han väcka talan inom ett år från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades. Försittes denna tid, är rätt till talan förlorad.

ÄB 6:1

- Vad arvlåtaren i livstiden har gett en bröstarvinge skall avräknas som förskott på dennes arv efter arvlåtaren, om inte annat har föreskrivits eller med hänsyn till omständlig-heterna måste antas ha varit avsett. Är mottagaren en annan arvinge, skall avräkning ske endast om detta har föreskrivits eller på grund av omständigheterna måste antas ha varit avsett då egendomen gavs.

ÄB 7:2

- Bröstarvinge är pliktig att å sin laglott avräkna vad han av arvlåtaren mottagit i förskott å sitt arv, så ock vad han mottagit på grund av testamente, såframt icke annat föranledes av detta.

FAL 14:7

- **Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp som utfaller efter försäkringstagarens död inte ingå i dennes kvarlåtenskap.**

- **Om tillämpningen av ett förmånstagarförordnande som gäller för försäkringstagarens död skulle leda till ett resultat som är oskäligt mot en make eller bröstarvinge efter försäkringstagaren, kan förordnandet jämkas så att försäkringen helt eller delvis tillfaller maken eller bröstarvingen. Vid prövningen skall särskilt beaktas skälen för förordnandet samt förmånstagarens och makens eller bröstarvingens ekonomiska förhållanden.**

- **Den som vill begära jämkning enligt andra eller tredje stycket skall väcka talan mot förmånstagaren inom ett år från det att boupptecknin g efter försäkringstagaren avslutades eller dödsboanmälan gjordes. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten till jämkning förlorad.**

Gynna B på särkullbarnens bekostnad

- Äktenskapsförord + Bodelning
- Gåvor
- Gåva maskerad som bodelning
- Äktenskapsförord – B:s byrå är enskild egendom (men ägs egentligen av A)
- A betalar alla levnadskostnader (kontant)
- B sparar alla sina inkomster (och lite till)

Motåtgärder

- Bodelning – NJA 1985 s 414
- Förklädd bodelning – begär redovisning (verkningslöst?)
- Falskt äktenskapsförord – kvitton äganderätt
- A betalar allt – kontoutdrag, betalningsströmmar, kontokort, privatgiro
- Försäkringar – ÄB 3:3, ÄB 7:4 FAL 17:4???

Motåtgärder

- Dold samäganderätt
- Gåva – ÄB 7:4, ÄB 3:3 (A änkling bodelning ej skett)

OBS!! ÄB 7:4 inom 1 år från bpt 1

ÄB 3:3 ej återbäring efter 5 år

NJA 2007 s 826

- En sambo har för båda sambornas gemensamma bruk förvärvat en fritidsfastighet med ekonomiskt bidrag från den andra sambon. Föreligger s.k. dold samäganderätt?

- 1. att egendomen inköpts för gemensamt bruk,

  2. att den make eller sambo som inte utåt framträder som ägare har lämnat ett ekonomiskt bidrag till köpet, samt

  3. att båda parterna avsett att äganderätten skall vara gemensam.

  Avgörande för bedömningen är förhållandena vid tidpunkten för förvärvet, även om senare inträffade omständigheter kan ha ett bevisvärde för dessa förhållanden.

- Presumtion för partsavsikten om parterna är makar eller sambor och förvärvet avser bostad eller bohag

HD

- Förevarande mål aktualiserar frågan om på sätt hovrätten har ansett bevisbedömningen beträffande för vems räkning ett köp har gjorts skall ske på samma sätt oberoende av om det handlar om en åretruntbostad eller en fritidsbostad.

- Det anförda talar med tillräcklig styrka för att den i praxis antagna presumtionsregeln avseende förvärv av gemensam bostad inte skall begränsas till åretruntbostad. Det måste emellertid antas att den förvärvade egendomens art, användningsändamål och värde - liksom det ekonomiska bidragets relativa storlek - kan ha betydelse för graden av bevislättnad.

Gynna B (eller andra) på särkullbarnens bekostnad

- Teckna kapitalförsäkringar med B som förmånstagare
- Inbördes testamente – Allt till den efterlevande
- Gåva eller kapitalförsäkring till F – gärna i god tid utan förbehåll för nyttjanderätt eller med ett i ”livstiden riktat intresse”

Barns råd till nygifta föräldrar

- Behåll äganderätten/dela på inköp av kapitalvaror och investeringar
- Investera inte i renovering av andra makens egendom
- Se till att ägandet i fastigheter, bostadsrätter och fritidshus motsvarar den faktiskt gjorda kapitalinsatsen
- Dela på lånen bara om det motsvarar ägandeförhållandet

Barns råd till nygifta föräldrar

- Testamente
- Äktenskapsförord vid omgifte
- Se över förmånstagarförordnande för försäkringar

NJA 2008 s 451

- En efterlevande make har begärt att bodelning skall ske enl ÄktB 12:2. Innan den faktiska bodelningen hunnit ske avlider även den efterlevande maken

- Är rätten att påkalla bodelning enl 12:2 så personlig att den i denna situation inte övergår på den efterlevandes arvingar?

HD

- Den efterlevande makens rätt till jämkning enligt 12 kap. 2 § ÄktB är emellertid av personlig natur, och skulle också han eller hon avlida innan bodelning hunnit ske, har dödsbodelägarna inte någon självständig rätt att påkalla jämkning

- Trots regelns karaktär av skydd för just den efterlevande maken ger flera uttalanden i lagmotiven vid handen att en begäran om jämkning kan framställas i det uteslutande syftet att tillgodose hans eller hennes arvingar

- En efterlevande makes begäran om jämkning enligt 12 kap. 2 § första stycket första meningen ÄktB bör därför ges sådana rättsverkningar i sig att den skall läggas till grund för en bodelning, även om denna genomförs först sedan han eller hon har avlidit.

De lege ferenda

- Bort med 12:2
- Notariella testamenten
- Dubbla ombud vid äktenskapsförord

SLUT